

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

БРОЈ 23

БЕОГРАД, 4. ЈУНИ 1938.

ГОДИНА X

Садржај:

Српска банка д. д., Загреб

Dunavska banka, Beograd

»Rosija-Fonsijer« друштво за осигурање и геосигурање у Београду

»Aeroput« друштво за vazдушни саобраћај а. д., Beograd

СРПСКА БАНКА Д. Д., ЗАГРЕБ

Имали смо већ прилику да нагласимо да је Српска банка прибегла заштити искључиво због законодавних мера о земљорадничким дуговима. Јавност је знала да је то један од наших најопрезнијих завода, па су све до априла 1932 и њени улагачи и повериоци били потпуно мирни. У току 1931 улози су овде показивали чак и приличан пораст. У вези с тим и банчин обртни капитал био је порастао са 671,3 мил. дин. у 1930 на 714,7 милиона крајем 1931. У пролеће 1932, када је изгледало да ће банкарска криза сасвим мимоићи Српску банку, ситуација се нагло изменила, јер је законодавац једним потезом пера имобилизирао стотине милиона динара, који су се до тога момента пуним правом сматрали потпуно ликвидним.

Закон о заштити земљорадника од априла 1932 забринуо је и до тада мирне улагаче Српске банке, па је сасвим природно да је и код ње одлив улога постао неизбежан. Од априла до децембра 1932 она је својим улагачима исплатила преко 170 милиона. Али су и њихови захтеви постајали све већи. Међутим, реализација пласмана није се могла вршити истим темпом, јер се није могло ништа предузети према највећем делу дужника, упркос чињеници да су били потпуно солвентни и да су банчина потраживања била обезбеђена хипотекарним и другим покрићима. Крајем 1932 затражена је заштита, али Српска банка и после тога исплаћује огромне износе улагачима, и то готово искључиво сопственом снагом. Од априла 1932 до краја 1937 она је исплатила својим улагачима преко 325 милиона динара, не рачунајући камату. Тиме је на најочигледнији начин показала каквом необичном пажњом и великом опрезношћу је њена управа увек поступала приликом подељивања кредита.

Као доказ за ту опрезност може да послужи и чињеница да овде ни отписи ненаплативих потраживања нису морали да буду нарочито велики. Српска банка је све отписе од неземљорадничких потраживања могла да изврши на терет текућих прихода. У вези са пречишћавањем биланса не само да се није дирало у главницу и у банчине фондове, него су и заводске непокретности билансиране још увек знатно ниже него што одговара њиховој прометној вредности. Већ је отписан и целокупни губитак на земљорадничким меницама уступљеним Аграрној банци, иако Уредба допушта постепено отписивање у року од 14 година. Овај последњи отпис који је износио 27,1 милиона, извршен је у завршним рачунима за 1936, а покривен је једним делом ненаплаћеном а по Уредби признатом каматом, која ранијих година није уношена међу приходе, другим делом — из текућих прихода у 1936 као и из преноса до-

битка из 1935 г.; остатак од 11,5 милиона покривен је преносом са засебног резервног фонда. Отписи од потраживања против земљорадника накнадно у 1937 предатих Аграрној банци износе 295 хиљ., а отписи од потраживања против земљорадника, с којима је сачињен споразум — 665 хиљ. дин. Извесан део потраживања против земљорадника још није предат Аграрној банци, јер прописана процедура није завршена. Међутим, отписи по тим потраживањима неће више износити знатнију своту.

Пре него што пређемо на детаљну анализу билансних података морамо нагласити да је ликвидација старог пословања знатно напредовала. Почетком 1937 ослобођени су сви стари улози по књижицама до 4.000 дин.; а по текућим и осталим рачунима до 8 хиљ. Од првог јануара 1938 Српска банка је ослободила и све старе улоге по књижицама до 12.500 дин., а улагачима по текућим рачунима и осталим повериоцима исплаћују се сва њихова потраживања која не прелазе 25.000 динара. Банка је у 1937, осим тога, као и ранијих година, тачно исплаћивала сву доспелу камату, а приличан износ је исплатила улагачима и за социјалне потребе према Уредби. Процес деблокирања старих обавеза и успоставе поверења улагача, у заводе под заштитом био би знатно убрзан, кад би државне и привилеговане државне установе путем нових кредита омогућиле да се мобилишу потраживања предата Аграрној банци.

Биланси српске банке за последње четири године изгледају овако:

Активна	Рачун изравњања			
	1934.	1935.	1936.	1937.
	у хиљадама динара			
Готовина	18.166	29.560	29.206	26.873
Благајнички записи	—	—	—	4.833
Валуте и девизе	5.435	5.098	3.501	4.093
Хартије од вредности	31.180	44.747	44.181	47.023
Харт. јамч. фонда зал.	756	811	891	967
Вредност пенз. фонда	11.567	10.957	10.782	10.993
Менице	306.721	279.476	260.663	149.682
Дужници	98.278	83.641	84.346	182.988
Зајмови на обвезн.	15.454	14.696	5.210	5.629
Конзорц. и разни посл.	1.833	1.302	1.621	1.976
Непокретности	27.970	29.225	28.638	29.089
Инвентар	1,5	1,5	1,5	1,5
Разна актива	4.545	2.778	2.571	838
Пасива				
Главница	40.500	40.500	40.500	40.500
Резервни фонд ред.	14.250	14.250	14.250	14.250
Специјални рез. фонд	15.000	15.000	3.500	3.500

Фонд валоризације	1.599	1.599	1.599	1.599
Јамчевни фонд зал.	750	750	750	750
Фонд курс. разл. еф.	—	—	3.432	4.677
Пензиони фонд	12.298	12.658	13.053	13.622
Улози (стари)	271.268	245.447	230.833	209.768
Улози (нови)	19.387	34.199	43.902	58.589
Реесконт	107.466	98.312	93.010	88.899
Остали повериоци	29.109	31.961	21.284	22.829
Преносни рачуни	1.849	1.725	909	794
Неподигн. дивиденде	257	245	243	215
Остала пасива	7.438	3.876	3.910	2.733
Чисти добитак	753	1.772	435	2.259
Збир биланса	521.907	502.295	471.611	464.985

Банчин обртни капитал, који је био пао са 714,7 милиона у 1931 на 471,6 милиона крајем 1936, прошле године је смањен само за 6,6 мил. Стварно смањење банчаних старих обавеза у 1937 износило је преко 25 мил. (од чега отпада 21 мил. на смањење улога на књижице и по текућим рачунима и 4 милиона на смањење искоришћеног реесконтног кредита). Међутим, са задовољством можемо констативати да је прошле године забележен и даљи пораст нових улога. Нова средства изnose укупно 70,32 милиона према 53,17 милиона крајем 1936.

У пасиви видимо да банчина сопствена средства, без чистог добитка, износе 65,3 милиона, од чега отпада на главницу 40,5 милиона. Пензиони фонд се стално повећава и достигао је висину од 13,6 милиона. Остала туђа средства билансирана су са 383,8 милиона. Од тога отпада на „старе“ улоге 209,77 милиона према 230,8 мил. у 1936, на реесконт 88,9 милиона (према 93 мил. у 1936) и на „старе“ повериоце 16,47 милиона динара (према 21,3 мил. у 1936).

Готовина у старом и новом послу крајем 1937 износила је 26,87 милиона и мања је за 2,33 милиона него у 1936. Међутим, у току прошле године Банка је набавила за 4,83 милиона динара благајничких записа Министарства финансија. То значи да су одмах расположива средства чак и већа него у претходној години. Стање валута и девиза било је крајем 1937 такође за око 600 хиљ. дин. веће него у 1936, а повећан је скоро за 3 милиона, на 47,02 милиона, и портфељ хартија од вредности, делом услед добитка на курсној разлици. Банчини кредитни послови из „старог“ пословања смањили су се у току прошле године услед отплата за 27,12 милиона, тако да њена стара потраживања по меницама, текућим и разним рачунима и зајмовима на обвезнице крајем 1937 износе још укупно 297,1 мил. Према претходној години у 1937 менични портфељ показује знатно смањење. То долази углавном отуда, што су земљорадничке менице, предате Аграрној банци, по извршеном отпису, пренете са рачуна меница на позицију „Дужници по текућим и разним рачунима“, која из истог разлога показује знатно повећање. Билансна вредност непокретности показивала је последњих година само незнатне промене. Прошле године она показује у односу на претходну повећање од 450 хиљ. дин. Неколико објеката је продато са зарадом, али су и извесне нове непокретности преузете од дужника.

Ако из главног биланса издвојимо податке о новим пословима, добијамо следећу слику (у хиљ. дин.):

Актива	31-ХП-1937	Пасива	
Готовина	14.844	Фонд курсне разл.	207
Благ. записи	4.833	Пензиони фонд	4.060
Валуте и девизе	4.093	Улози на књиж.	31.404
Харт. од вредн.	3.479	Улози по тек. рач.	27.185
Вредн. пенз. фонда	1.431	Повериоци	6.359
Менице	12.258	Преносни рач.	156
Дужници по тек. рач.	28.561	Остала пасива	951
Зајмови на обвезн.	383	Збир у 1937 г.	70.322
Остала актива	440	(Збир у 1936 г.	53.168)

Нови улози порасли су у прошлој години за 14,68 милиона и крајем 1937 достигли су висину од 58,6 мил. Око 59% нових средстава пласирано је у менице и текуће рачунѐ, 7% у хартије од вредности и 6% у валуте и девизе, а око 28% налази се у благајни у виду готовине и Благајничких записа Министарства финансија. Прошлогодишње пословање са девизама и валутама било је врло живо, а тако исто и промет са хартијама од вредности. Иначе, подељени кредити су краткорочног карактера и добро осигурани. Услед пораста пласмана у новом послу порасли су у 1937 у знатнијој мери и приходи из новог посла.

Банчин рачун губитка и добитка овако изгледа:

Расходи	1934	1935	1936	1937
	у хиљадама динара			
Камата	19.128	14.189	13.454	12.201
Трошкови	9.943	9.758	9.432	9.631
Порези	1.821	1.440	1.842	1.772
Отписи	4.797	3.947	29.119	2.011
Дотација пенз. фонду	250	350	350	350
Чисти добитак	753	1.772	435	2.259

Приходи	1934	1935	1936	1937
Пренос добитка	329	753	1.772	435
Пренос из зас. рез ф.	—	—	11.500	—
Камате	30.673	23.839	33.696	20.396
Провизија	1.072	606	915	940
Од непокретности	2.261	2.173	2.060	1.952
Разни приходи	2.053	3.771	4.374	3.911
Напл. отпис. потр.	349	314	315	590
Збир прих. или расх.	36.692	31.456	54.632	28.224

Активна камата у 1937 износи 20,4 милиона према 33,7 мил. у претходној години. Разлог овом знатном смањењу је у томе, што је у 1936 у активну камату била унета и сва ненаплаћена камата из претходних година која је Уредбом о ликвидацији земљорадничких дугова Банци призната. У 1937 овакве камате није више било. Пасивна камата износи 12,2 милиона и мања је за 1,25 милиона него у 1936. Трошкови су у односу на 1936 нешто повећани. То је углавном у вези са издацима око предаје земљорадничких меница Аграрној банци и с трошковима побијања земљорадничких уверења. Ови трошкови ће у 1938 отпасти, али ће порастати издаци за пензионо осигурање заводског персонала. Отписи износе 2 мил. динара. Од тога отпада 960 хиљ. на отписе потраживања од земљорадника и 974 хиљ. динара на отписе потраживања од неземљорадника.

Прошлогодишњи чисти добитак износи 2 мил. 259 хиљ. Од тога иде 250 хиљ. у пензиони фонд, а остатак се преноси на нови рачун.

Поред централе у Загребу, Српска банка има и 10 филијала, и то у Новом Саду, Суботици, Сомбору, Петровграду, Панчеву, Вршцу, Сремској Митровици, у Дубровнику, Сплиту и Книну. Као што се види, филијале Српске банке концентрисане су у Војводини, у Срему и Далмацији. По томе она би по свом територијалном пространству била у неку руку једна војвођанско-далматинска банка са централом у Загребу. Међутим, она је заступљена и у другим деловима државе и то путем својих афилијација. У Београду и у Србији је заступа Јадранско-подоунавска банка. Због банкарске кризе сјајни развитак Српске банке је без икакве њене кривце, успорен. Међутим, захваљујући својој здравој структури и опрезном вођењу послова, она је ипак највећи део тешкоћа, готово искључиво сопственом снагом, већ савладала. Због тога се и поверење банчаних улагача и осталих комитената опет прилично брзим темпом враћа.

У управи Српске банке су г. г.: д-р Светислав Шумановић (претседник), Лазар Лађевић (потпретседник), Јован Бачић, Јово Бердовић, Иван Берић, Луко Бона, Илија

Вурдеља, д-р Драгутин Грчић, д-р Гедеон Дунђерски, д-р Ђорђе Ивковић, Стеван Калембер, д-р Јован Манојловић, Срета пл. Милекић, Коста П. Миросављевић, Никола Петровић, д-р Коста Поповић и Стеван Тубић. У надзорном одбору налазе се г. г.: Перо Бекић, Илија Дракулић, Сава Миљановић, Павле Ђук, Павле Хаџи и Миленко Чавић.

DUNAVSKA BANKA, BEOGRAD

Dunavska banka koja je održala svoju tridesetu godišnju skupštinu, i koja je prema tome jedan od starijih beogradskih novčanih zavoda, svršila je poslovnu godinu sa povoljnim rezultatom.

Donje tablice pokazuju račune izravnanja i gubitka i dobitka za poslednje četiri godine.

Račun izravnanja

Aktiva	1934	1935	1936	1937
	u hiljadama dinara			
Gotovina	4.929	10.906	11.236	5.362
Menice	3.945	3.887	3.770	3.994
Dužnici	67.061	71.274	60.329	73.863
Nepokretnosti	618	1.252	2.021	2.476
Hartije od vrednosti	10.890	9.636	1.771	726
Vrednosti rez. fonda	—	—	—	928
Inventar	98	88	81	73
Kaucije itd.	67.168	46.885	57.782	54.453
Pasiva				
Glavnica	20.000	20.000	20.000	20.000
Fondovi	8.779	12.779	16.500	18.987
Poverioci	19.620	41.569	27.885	34.123
Ulozi	35.863	18.740	11.228	10.408
Prenosne kamate	14	29	19	21
Nepodignuta dividenda	5	9	7	7
Kaucije, ostave gar.	67.168	46.885	57.718	54.453
Tantijema	343	343	343	343
Dividenda	1.500	1.600	1.600	2.000
Prenos dobiti	117	474	434	1.530
Zbir bilansa	154.721	143.929	136.990	141.874
Obrtni kapital	87.553	97.044	79.209	83.518

Račun gubitka i dobitka

Rashodi	1934	1935	1936	1937
	u hiljadama dinara			
Kamate	1.664	867	659	418
Troškovi	2.493	1.807	3.328	3.546,5
Otpisi	234	10	10	451
Fond kursne razlike	—	199	41	—
Amort. nepokr.	—	—	220	—
Čista dobit	4.037	5.690	5.777	4.873
Prihodi				
Prenos dobitka	82	117	474	434
Kamate i provizije	8.182	7.703	8.434	8.690
Od hartija od vredn.	36	22	28	66
Od nepokretnosti	129	115	121	133
Napl. otpis. potr.	—	473	698	—
Kursna razlika	—	141	306	—
Zbir prihoda — rashoda	8.428	8.571	10.061	9.323

Obrtni kapital iznosio je 83,5 mil. prema 79,21 mil. u 1936 g., 97 mil. u 1935 g. i 87,5 mil. u 1934. Od toga na sopstvena sredstva otpada 39 mil. din. prema 37 mil., 33 mil. i 29 mil. Zbir poverilaca i uloga na štednju iznosi 44 mil. prema 39 mil., 60 mil. i 55 mil. Porast obrtnog kapitala banka

je iskoristila za davanje kredita. Dužnici su dostigli najveći iznos za poslednje četiri godine, i to 73,8 mil. din., za 13,5 mil. više nego prethodne godine. Zato je i gotovina smanjena sa 11,2 mil. u 1936 g. na 5,3 mil. din. Menični portfelj je stabilan. Od hartija od vrednosti otpisano je 115.454.75 din. Vrednost njihova u bilansu za 1937 g. smanjila se za taj iznos.

Najveći deo prihoda otpada na kamate i provizije, u 1937 g. 8,7 mil. din. prema 8,4 mil., 7,7 mil. i 8,2 mil. Prihodi od nepokretnosti (133.000 prema 121.000) i od hartija od vrednosti (66.000 prema 28.000) su neznatni prema kamatama i proviziji. Banka je za kamate po ulozima isplatila 418.301 din. prema 659.000 u 1936 g. Upravni i drugi troškovi bili su neznatno veći nego u prethodnoj godini i iznosili su 3,5 mil. din. prema 3,3 mil. U 1937 g. banka je otpisala 450.979 din. prema 10.000. Otpisano je 25% od zemljoradničkih menica u iznosu 235.497 din., od hartija od vrednosti 115.454, na ime sumnjivih potraživanja 66.810, 10% od inventara 8.149, zatim gubitak po potraživanjima u inostranstvu 22.728 i gubitak na prodanim nepokretnostima 2.340.

Čista dobit je nešto manja nego u prethodnoj godini i iznosi 4,9 mil. din. prema 5,8 mil. Iz nje su dotirani: fond za amortizaciju nepokretnosti, fond za sumnjiva potraživanja po 250.000 din. i fond za građenje sa 500.000 din. Na ime tantijeme isplaćeno je 343.000 din., a akcionarima stavljena je na raspoloženje dividenda u ukupnom iznosu od 2 mil. din. Za 1938 g. preneseno je 1,5 mil. din.

U upravnom odboru su g.g.: Dimitrije Vojvodić, predsednik; Branko J. Staić, potpredsednik; d-r Oskar Plautz; d-r Albert Riha i Živan Bogojević. Članovi nadzornog odbora su g.g.: Josif K. Stojanović; Mihailo Cocić i Srećko Tomić.

»ROSIJA-FONSIJER« DRUŠTVO ZA OSIGURANJE I REOSIGURANJE U BEOGRADU

I Uprava »Rosije-Fonsijer« konstatuje u svom poslednjem poslovnom izveštaju da je slom osiguravajućeg društva »Feniks« ostao bez štetnih posledica za ideju osiguranja. Interesenti su brzo uvideli da je taj slučaj sasvim usamljen i da nema nikakvog razloga za nepoverenje prema ostalim dobro vođenim osiguravajućim društvima. Za naša osiguravajuća društva bila je 1937 godina i inače povoljnija od nekoliko prethodnih, blagodareći poboljšanju opštih privrednih prilika i povoljnom dejstvu Tarifnog sporazuma u granama požara, provalne krađe i stakla (koji je stupio na snagu 1 marta 1936). U granama obuhvaćenim pomenutim Tarifnim sporazumom konkurentska borba je svedena u normalne granice, tako da je došlo do osetnog smanjenja neproaktivnih troškova. S druge strane je bolje ekonomsko stanje osiguranicima omogućilo da postojeća osiguranja povise i da u većoj meri zaključuju nova. Sredinom aprila o. g. stupio je na snagu i Tarifni sporazum u pogledu auto-rizika, što će imati za posledicu ozdravljenje prilika i u toj grani.

Poslovanje »Rosije-Fonsijer« bilo je prošle godine takođe znatno življe. Njena sigurnost i likviditet bili su uvek na potrebnoj visini, tako da je poverenje osiguranika potpuno razumljivo. Glavni podaci iz računa gubitka i dobitka »Rosije-Fonsijer« za poslednje četiri godine ovako izgledaju:

Prihodi	1934	1935	1936	1937
	u hiljadama dinara			
Život	77.066	83.379	85.822	66.041
Požar	10.651	10.376	10.320	10.445
Elementar	2.981	3.896	4.416	4.957

Opšti prihodi:				
Prenos dobiti	370	536	278	429
Kamata	860	429	626	1.699
Od nepokretn.	566	1.413	1.715	1.704
Od kurs. razl.	—	—	1.728	623

Rashodi				
Život	76.649	83.358	88.312	67.522
Požar	8.773	8.235	8.242	8.426
Elementar	2.672	3.095	3.547	4.004

Opšti rashodi:				
Porezi	527	996	665	691
Admin. troškovi	3.051	2.947	3.125	3.192
Trošk. zgrade	—	439	565	564
Otpisi	287	680	19	789

Dobitak	536	278	429	709
Zbir prihoda-rashoda	92.496	100.028	104.905	85.898

Kao što se vidi, postoje tri poslovne grane: život, požar i ostali elementar. Globalne cifre iz ove tablice nisu dovoljne za donošenje zaključaka, jer sadrže i tako zvane tehničke pozicije. Međutim, društvo objavljuje za svaku poslovnu granu i detaljirane podatke. Na njih ćemo se osvrnuti docnije. Ovde možemo razgledati pozicije koje su zajedničke svim poslovnim granama, t. j. opšte prihode i opšte rashode. Administrativni troškovi iznose 3,19 miliona i ostali su za poslednjih šest godina skoro stalni, dok su u 1930 i 1931 iznosili oko 3,5 miliona godišnje. Porezi pokazuju gotovo stalnu tendenciju porasta i u 1937 iznose 691 hilj. Otpisi nisu bili nikada naročito veliki. U 1936 bili su sasvim neznatni (19 hilj.), a u prošloj godini iznosili su 189 hilj. Prihodi od društvenih nepokretnosti iznosili su u 1936 i 1937 po 1,7 mil. godišnje, što znači da su tri puta veći nego u 1934. Prihodi od kamate do 1934 godine su gotovo stalno rasli i bili su dostigli 860 hiljada; u 1935 pali su na 429 hilj., u 1936 su opet porasli na 626 hilj., a u 1937 na 1,7 miliona dinara. Zbir »opštih prihoda« pokazuje jasnu tendenciju porasta, što je svakako povoljan znak.

A. Osiguranje života. U ovoj grani podneto je Društvu u toku 1937 godine 2126 ponuda sa osiguranim kapitalom od 51,46 miliona. Po odbitku storna, iskupa i isplaćenih šteta, krajem 1937 ukupni portfelj života iznosio je 224,7 miliona, za 21,6 miliona dinara više nego u prethodnoj godini. Dakle, portfelj života povećan je u 1937 za oko 10%. To je vrlo lep uspeh. Evo glavnih podataka o osiguranju života iz računa gubitka i dobitka:

Prihodi	1934	1935	1936	1937
Rez. prem., pren. prem.				
i rez. štete iz pr. g.	41.358	48.302	51.346	55.004
Premije-bruto	8.556	9.121	9.192	9.771
Dažbine	37	73	73	95
Rez. prem., pren. prem.				
i rez. št. reos. kr. g.	24.717	25.883	25.211	1.171

Rashodi				
Rez. prem., pren. prem.				
i rez. št. reos. iz pr. g.	21.307	23.717	25.883	1.006
Premija reosiguranja	4.340	4.272	4.330	3.707
Štete po odbit. reosig.	696	1.097	1.890	1.868
Iskupi po odbit. reosig.	1.687	1.400	674	1.019
Dividende po odb. reos.	4	4	4	9
Provizije po odb. reos.	309	522	527	663
Rez. prem., pren. prem.				
i rez. štete kraj g.	48.302	51.346	55.004	59.250
Manjak odn. višak (+ 415) (+ 21) (— 2.490) (— 1.481)				

Na strani prihoda vidimo da su krajem 1936 »rezervna premija, prenosna premija i rezervisane štete reosigurača«

bile bilansirane sa 25,2 miliona. Na strani rashoda trebalo je početkom 1937 da se javi isti iznos. Umesto toga javio se iznos od samo 1 milion 6 hilj. din. To je posledica zavođenja novog sistema reosiguranja. Dok su ranije znatnim delom rezervne premije života upravljali reosigurači, dotle ona po novom sistemu ostaje gotovo u celosti na raspolaganju »Rosija-Fonsijer«. Zo ovu poslednju je novi sistem reosiguranja znatno povoljniji. Na jačanje »Rosije-Fonsijer« ukazuje i činjenica da je opet smanjen i deo rizika koji se ustupa reosiguraču. U vezi s tim smanjeni su, razume se, i izdaci za premije reosiguranja. Prihodi od ukupnih premija života iznose 9,77 miliona prema 9,19 miliona u 1936. Dakle, veći su za oko 6%. Međutim, izdaci za premije reosiguranja u 1937 iznosili su samo 3,7 mil. prema 4,33 mil. u prethodnoj godini. To znači da su neto-premije t. j. one koje Rosija-Fonsijer naplaćuje za svoj račun u 1937 bile za oko 25% veće nego u 1936 godini. Kao neobično povoljnu moramo podvući i činjenicu da neto-štete u 1937, uprkos tome, nisu prema prethodnoj godini povećanje. Smrtni slučajevi bili su i u 1936 manji nego što to odgovara očekivanom procentu smrtnosti. U 1937 imala je »Rosija-Fonsijer« još veću uštedu na smrtnosti. Isplate dospelih osiguranih suma, koje su bile pale sa 1,4 mil. u 1935 na 674 hilj. u 1936, porasle su u 1937 g. na 1,02 mil. din.

Prošlogodišnje poslovanje u odeljenju života zaključeno je sa manjkom od 1,48 miliona. Međutim, to i nije nepovoljan rezultat. Manjak u 1936 iznosio je 2,49 miliona, što znači da je bio za 1 milion dinara veći nego u prošloj godini. S druge strane treba imati u vidu da bi se poslovnoj grani osiguranja života morao dodati i najveći deo prihoda od plasmana (kirije i kamate), jer je i najglavniji izvor tih prihoda rezervna premija života. To znači da o nekom stvarnom manjku nema ni govora i da prošlogodišnji rezultat poslovanja zadovoljava u svakom pogledu.

B. Odeljenje požara pokazuje skoro redovno višak prihoda nad rashodima od preko 2 miliona. Po proračunskom efektu ovo odeljenje je najaktivnije. Evo glavnih prihoda i rashoda u odeljenju požara:

Prihodi	1934	1935	1936	1937
			u hiljadama dinara	
Rez. prem. iz pr. g.	1.327	1.587	1.337	1.389
Rez. štete iz pr. g.	635	884	597	519
Premije	7.523	6.792	7.232	7.276
Dažbine	1.166	1.114	1.154	1.260

Rashodi				
Premije reosiguranja	3.556	3.489	3.665	3.894
Štete-neto	1.723	1.922	1.739	1.711
Provizije-neto	1.023	890	929	897
Rez. prem. krajem g.	1.587	1.336	1.389	1.353
Rez. štete krajem g.	884	597	519	571
Višak prihoda	1878	2.141	2.077	2.018
Zbir prihoda	10.651	10.376	10.319	10.444

Ukupna premija požara iznosila je 7,27 miliona dinara prema 7,23 mil. u prethodnoj i 6,79 mil. din. u 1935 godini. Posle 1935 pokazuju i prihodi od dažbina jasnu tendenciju porasta. U 1937 iznosili su 1,26 mil. Procentualni udeo neto-šteta i provizije s jedne i neto-premija i dažbina s druge strane bio je sledeći za nekoliko poslednjih godina (u hilj. din.):

Godina	Premije i dažbine	Štete i proviz.	u %
1930	6.774	4.022	59,4
1932	5.003	3.327	66,5
1934	5.133	2.746	53,8
1935	4.417	2.812	63,6
1936	4.721	2.668	56,5
1937	4.643	2.608	56,1

Procentualni udeo šteta i provizija u neto-premijama i dažbinama u 1937 g. bio je 56,1. Ako izuzmemo 1934 godinu, to je najpovoljniji procenat za poslednjih desetak godina.

C. Ostale grane elementarnog osiguranja. To su osiguranja od provalne krađe, nesrećnih slučajeva, zakonske odgovornosti, kaska automobila, stakla, transporta i grada. U toku poslednje četiri godine prihodi od premija kod ove grupe poslova stalno rastu i u 1937 bili su za oko 600 hiljada din. veći nego u 1929 u kojoj su bili dostigli maksimalnu visinu. Prihodi i rashodi iznosili su ovde:

Prihodi	1934	1935	1936	1937
u hiljadama dinara				
Rez. prem. i štete iz prošle godine	602	884	750	833
Premije	2.103	2.671	3.254	3.660
Dažbine	276	340	412	464
Rashodi				
Premija reosiguranja	1.135	1.448	1.713	2.021
Neto-štete	543	737	790	817
Neto-provizije	109	160	211	213
Rez. prem. i št. kr. g.	884	750	832	952
Višak prihoda	309	801	869	954
Zbir prihoda	2.981	3.896	4.416	4.957

Bruto-premije u 1937 iznose 3,66 miliona. Povećanje prema prethodnoj godini bilo je 400 hilj. ili 12,5%. Ova grana osiguranja je izložena najvećem riziku. Zato je ovde i udeo reosiguranja najveći i iznosi stalno preko 55%. Za isplatu šteta i provizija upotrebljeno je u 1937 godini 49% od naplaćenih premija i dažbina prema 51,2% u prethodnoj, 57,4% u 1935 i 54,3% u 1934 godini. I poslovanje ovog odeljenja zaključuje se redovno sa računskim viškom. U prošloj godini ovaj je dostigao 954 hilj. prema 869 hilj. u 1936.

Aktiva	Račun izravnjanja			
	1934	1935	1936	1937
u hiljadama dinara				
Gotovina u blag.	617	577	744	721
Gotovina kod banaka	15.320	7.329	9.152	9.813
Nepokretnosti	12.419	22.847	22.847	22.847
Hartije od vrednosti	5.108	5.945	6.354	11.432
Kurs. razl. drž. papira	246	—	—	—
Hip. zajmovi	2.002	1.899	2.552	1.740
Zajmovi na polise živ.	7.954	8.166	8.914	9.243
Filijale i zastupstva	9.014	8.980	9.012	8.320
Tek. rač. osig. društ.	3.583	2.583	3.235	3.713
Depo osig. društava	1.190	1.370	1.478	1.317
Razni dužnici	1.645	1.734	1.063	1.055
Inventar po otpisu	208	190	171	154
Kaucije	115	115	115	115
Pasiva				
Glavnica	5.000	5.000	5.000	5.000
Rezervni fondovi	50	50	50	50
Rez. premije života	44.460	47.493	51.059	54.774
Prenos. prem. života	2.616	2.789	2.558	2.918
Rezerv. štete života	1.226	1.064	1.386	1.557
Rez. prem. požara	1.587	1.337	1.389	1.353
Rezerv. štete požara	884	597	519	572
Rez. premija elem.	348	434	481	535
Rezerv. štete elem.	535	316	351	417
Tek. rač. osig. društ.	346	461	412	438
Depoi osig. društava	1.633	1.666	1.762	1.904
Razni poverioci	106	106	121	128
Polagači kaucija	115	115	115	115
Dobitak	536	278	429	709
Zbir bilansa	59.443	61.734	65.638	70.470

Zbir bilansa koji je sa neznatnim korekturama identičan sa obrtnim kapitalom dostigao je visinu od 70,47 miliona. Od toga otpada ravno 59,25 miliona (prema 55 mil. u 1936) na rezervnu premiju, prenosne premije i rezervisane štete života, 2,88 miliona na rezervnu premiju rezervisane štete požara i ostalih grana elementara. Glavnica sa rezervnim fondom i nepodeljenim dobitkom iznosi 5,76 miliona, a sva ostala pasiva (tek. rač. osig. društava, depoi, razni poverioci i polagači kaucija) samo 2,58 miliona. U toku poslednjih nekoliko godina sve promene u pasivi bile su sasvim neznatne. Jedino je rezervna premija života neprekidno rasla, i to znatno brže nego što to odgovara porastu osiguranih glavnica. To ukazuje na izvesne promene u kvalitetu portfelja, ali je to u još većoj meri znak neobičnog jačanja »Rosije-Fonsijer«.

Gotovina u blagajni i kod banaka iznosi 10,53 miliona. Hartije od vrednosti su bilansirane sa 11,43 mil. (prema 6,35 mil. u 1936), a zajmovi na polise života sa 9,24 mil. Nepokretnosti iznose 22,84 miliona, dok su hipotekarni zajmovi iskazani sa 1,74 mil. prema 2,55 mil. u 1936. Dug filijala i zastupstava je iskazan sa 8,32 miliona, a tekući računi osiguravajućih društava sa 3,7 miliona. Na celu ostalu aktivu ne otpada više od 2,64 miliona. Kao što se vidi, plasman premijskih rezervi i ostalih sredstava kojima upravlja Društvo pokazuje da je Uprava strogo vodila računa o potrebnom likviditetu aktive i o što većoj sigurnosti i podeli rizika. Tako je i interes osiguranika očuvan u najvećoj meri.

Posle dovoljnog dotiranja svih društvenih rezervi i otpisa naplativih potraživanja u iznosu od 772 hiljade prošla poslovna godina je zaključena sa dobitkom od 709 hilj. Dividenda se ne deli ni za 1937, već je dobitak prenet na novi račun.

U upravi su g.g.: D-r Bogdan Marković (pretsednik), A. Bilinin, Josip Janović, prof. d-r Leon Kojen, J. Poselt, d-r Friđesi di Ratalma, M. Antić, Sv. Godevac, Tihomir Panić i Đura Paunković. U nadzornom odboru nalaze se g.g.: Gojko Đermanović, Karlo Kun i Velimir Ristić. Generalni direktor je g. Đura Paunković, a direktor je g. Milutin Tešić.

»AEROPUT« DRUŠTVO ZA VAZDUŠNI SAOBRAĆAJ A. D., BEOGRAD

Za »Aeropot« kao i za jugoslovensku saobraćajnu avijaciju 1938 godina je jubilara. Naime, pre 10 godina, 15 februara 1928, izvršen je prvi let »Aeroputa« u redovnom vazdušnom saobraćaju. To je bio istovremeno i prvi let jugoslovenske saobraćajne avijacije. Iako je kod naš subvencija države u korist civilne avijacije bila i suviše mala i nedovoljna, ipak je »Aeropot« u prvoj deceniji svog rada postigao vrlo mnogo, naročito u pogledu organizacije unutrašnjeg vazdušnog saobraćaja.

Do kojeg je stepena »Aeropot« razvio svoju uspešnu aktivnost, možemo oceniti i na osnovu njegovog prošlogodišnjeg rada. Redovni vazdušni saobraćaj vršen je u 1937 već na 9 linija, i to: na liniji Beograd—Borovo—Zagreb svakodnevno u oba pravca od 1-V do 16-X; na liniji Beograd—Skoplje takođe svakodnevno u oba pravca i Beograd—Skoplje—Bitolj—Solun jedan put nedeljno u oba pravca od 1-V do 30-IX; Beograd—Sarajevo svakodnevno u oba pravca od 1-V do 11-IX; Sarajevo—Dubrovnik i Dubrovnik—Sarajevo—Zagreb svakodnevno u oba pravca od 15-VI do 11-IX; Zagreb—Beč i Zagreb—Sušak—Ljubljana od 15-VI do 15-IX svakodnevno u oba pravca i najzad od 5-VIII do 11-IX takođe svakodnevno u oba pravca na direktnoj liniji Beograd—Du-

brovnik. Za vreme Prvog Beogradskog sajma od 13 do 23-IX na liniji Beograd—Zagreb i Beograd—Sarajevo i obratno bio je uveden čak i dvostruki saobraćaj. Osim toga, u toku godine vršeni su razni taksi-letovi i vazдушna krštenja u cilju propagiranja vazduhoplovstva. Avioni »Aeroputa« u 1937 godini prešli su ukupno 528.110 km; broj prevezenih putnika bio je 6095, a broj časova letenja 2698.

Društvo uživa već sjajnu reputaciju i u inostranstvu. Ono raspolaže već bogatim iskustvom, ima prvoklasno leteće i ostalo tehničko osoblje i upravu koja radi s neobičnom ljubavlju i požrtvovanjem na izgradnji naše civilne avijacije, a raspolaže i svim drugim elementima potrebnim za obavljanje delikatne vazduhoplovne službe. S obzirom na to možemo sa sigurnošću očekivati da će otsad napredak biti još bolji, pogotovo ako se pravilno uredi pitanje državne subvencije, kao što je to u izgledu. Nacrt novog ugovora između države i Aeroputa je već izraden i parafiran i u najkraćem roku treba da dođe i do definitivnog potpisivanja. Novim ugovorom treba da se između države i Aeroputa utvrde jasni odnosi za duži niz godina. Time će se našoj civilnoj avijaciji pružiti neophodno potrebni uslovi za programski rad i pravilan razvoj.

U novu leteću sezonu Aeroput ulazi već sa programom iz novog ugovora. Prvi put od svog osnivanja »Aeroput« u 1938 godini izlazi odlučno i preko državnih granica i ide jednim pravcem koji može odvesti punom uspehu, pravcem međunarodne saradnje na dugim linijama koje treba da vezuju našu državu sa ostalim zemljama. Predviđene nove vazduhoplovne veze sa Italijom, Čehoslovačkom, Rumunijom, Bugarskom i Albanijom predstavljaju i početak jedne nove i zdrave vazduhoplovne saobraćajne politike. Uspeh »Aeroputa« na ovom novom polju rada neće, sigurno, izostati. Garancija za to su njegov dosadašnji razvitak i sjajna reputacija koju je svojim radom, čak i pri nedovoljnoj državnoj subvenciji, stekao.

Evo nekoliko podataka koji nam pokazuju rad i frekvenciju »Aeroputa« u redovnom saobraćaju:

Godina	1933	1934	1935	1936	1937
Broj putnika	1.947	3.652	4.273	4.620	5 876
Prtljag u kg	14.687	29.603	36.431	33.917	55.552
Roba u kg	5.795	4.009	11.105	70.906	135.896
Pošta u kg	274	386	2.013	5.100	2.855

Već na prvi pogled možemo konstatovati stalno i ogromno povećavanje broja prevezenih putnika kao i prenetog prtljaga i robe. U toku 1937 izvršeno je 2030 letova i pređeno je 457.470 km. prema 1916 letova i 321.277 km u prethodnoj godini:

Potrebna objašnjenja o finansijskim prilikama »Aeroputa« daje nam sledeće upoređenje:

Račun izravnjanja

Aktiva	1934	1935	1936	1937
	u hiljadama dinara			
Blagajna	73	96	101	348
Novčani zavodi	4.714	794	1.476	115
Dužnici	2.169	6.445	5.614	6.043
Hartije od vrednosti	996	1.061	1.115	1.260
Avioni	1.934	2 241	1.960	5.667
Motori	1.606	1.666	1.989	1.550
Automobili	307	220	306	432
Alat i mašine	1.258	1.150	310	182
Instrumenti, rez. del. itd.	—	263	914	1.153
Nepokretnosti	—	59	59	59
Ostave i kaucije	814	412	377	320

Pasiva

Glavnica	9.000	9.000	9.600	9.000
Rezervni fond	1.132	1.317	1.496	1.665
Fond za osiguranje	2.189	2.687	2.273	2.873
Fond za dividendu	90	103	103	103
Fond kursne razlike	274	338	384	529
Fond usavr. let. mat.	—	183	183	183
Poverioci	—	—	—	2.003
Polag. ostava i kaucije	814	412	377	320
Dobit	373	367	406	453
Zbir bilansa	13.872	14.408	14.222	17.129

Račun gubitka i dobitka

Rashodi				
Koštanje eksploatacije	4.610	5.130	6.912	8.127
Administr. troškovi	1.314	1.167	1.438	1.095
Ostali troškovi	—	—	—	936
Amortizacija-Otpisi	1.798	2.306	2.581	6.651
Rez. fondu	93	244	45	50
Dobit	373	367	406	453
Ukupni prihodi	8.189	9.233	11.383	17.313

»Poverioci« su iskazani sa 2 mil. dinara. To i nisu poverioci u pravom smislu reči, već neobračunata potraživanja inostranih vazduhoplovnih društava sa kojima »Aeroput« saraduje. Tako isto i pozicija »dužnici« u aktivi sadrži neobračunata dugovanja pomenutih stranih kompanija kao i iznose uplaćene za račun poručenih novih aviona. Društvo uopšte nema tuđih sredstava. Ono radi gotovo isključivo sopstvenim sredstvima, glavnicom i fondovima. Zbir bilansa iznosi 17 mil. prema 14 mil. u 1936. Glavnica je ostala nepromenjena sa 9 miliona, a fondovi sa čistim dobitkom dostigli su visinu od 6,1 mil. dinara. Fondovi rezervni i za osiguranje povećani su u 1937 za 770 hilj. din. Prošle godine je sav novi leteći materijal bio osiguran od rizika loma kod osiguravajućih društava, a fond za osiguranje služio je za pokriće rizika samo starih aviona.

Krajem 1936 celokupni društveni inventar bio je bilansiran sa 14,9 miliona. U toku 1937 otpisom je sveden na 8,25 miliona. Kupovna vrednost ovog inventara iznosila je oko 40 miliona. Za društvenu eksploataciju predstavlja ovaj inventar sigurno daleko veću vrednost od one koja je u bilansu iskazana, jer se sastoji iz 13 aeroplana (4 tipa Lokid-Elektra, 2 tipa Kodron, 1 tipa Dragon, 2 Spartana itd.), većeg broja motora, 13 auto-omnibusa, 4 laka automobila, iz instalacija i nameštaja, radionice u Zemunu, rezervnih delova, alata itd.

Ukupni prihodi u 1937 porasli su prema prethodnoj godini za 6 miliona, a u odnosu na 1934 ili 1935 oni su gotovo udvostručeni. S obzirom na jaču aktivnost, porasli su i troškovi, ali u manjoj meri. Blagodareći tome otpisi su pojačani. U 1937 oni iznose 6,65 miliona prema 2,58 mil. din. u prethodnoj godini. Povećanje ovih otpisa je opravdano s obzirom na obnovu letećeg parka i nabavke savremenih aeroplana, koji su osetno skuplji od ranije nabavljenih.

Ostvarena dobit u 1937 iznosi 7 mil. 155 hilj. (prema 3 mil. 32 hilj. u 1936). Od toga je upotrebljeno za otpise 6,65 mil., za dotaciju rezervnom fondu 50 hilj., za 5% dividendu (prema 4% u 1936 g.) 450 hilj., a ostatak od 3 hilj. prenet je na novi račun. Uprava se opet odrekla tantijeme u korist pojačanja društvenih fondova.

U upravi Aeroputa za 1937 bila su g. g.: R. Pilc (pretsednik), Milorad Jefremović (potpretsednik), Inž. Tadija Sodermajer (generalni direktor), Damjan Vlajić, Miodrag S. Paunović, Svetislav N. Stajević, Vojislav Lj. Pavlović, Lazar Sladeković, Inž. Miodrag Obrenović, d-r Ivan Ribar i Milivoje Čolak Antić. U nadzornom odboru su g. g.: Svetislav Jelić (pretsednik), Antonije Antić (potpretsednik), Inž. Stanojlo Veličković, Radosav Bašić i Dimitrije Bogojević.